

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. VIII. Satisfacit præcepto audiendi Sacrum, qui assistit nesciens esse
diem Festum, vel sciens cum animo non implendi præceptum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

ut actio illa humano modo fiat; sicut etiam recitando Horas Canonicas, potest exerceri aliqua actio exterior, quando talis est, ut non omnino divertat animum, neque omnem tollat attentionem. Hæc ille.

137.
Possent hi graviter peccare.

Quæ bene sunt notanda, licet non practican- da, quia ut minimùm est grave peccatum ve- niale, inquit ibidem, & facile potest declinare in mortale, præsertim si confabulatio sit admo- dum continua, & maximè si potest generare scandalum, & impedire alios à Missa au- dienda.

Itaque ut finem imponam huic controver- siæ, iterum atque iterum affirmo: Ad debi- tam auditionem Missæ requiritur, & sufficit intentio interna colendi Deum & attentio interna proportionata. Ex quo sequitur hoc corollarium:

CONCLUSIO VIII.

Satisfacit præcepto audiendi Sa- crum, qui assistit nesciens esse diem Festum, vel sciens cum animo non implendi præ- ceptum.

138.
Audiens Sacrum & nesciens esse Festum, satisfacit.

Prima pars est communis, & generaliter docetur de omnibus legibus, tam divinis quàm humanis. Ratio est obvia, quia talis implet substantiam præcepti; non enim præ- cipit lex, ut opus fiat tamquam præceptum, sive ut fiat sub hac vel illa formalitate, sed ut fiat absolute.

Sic ergo impræsentiarum lex audiendi Mis- sam, non præcipit, ut illam audiam tamquam præceptam, sed simpliciter ut assistam cum animo Deum colendi, quod possum facere abs- que aliqua cognitione, tum explicita, tum impli- cita alicujus præcepti; & per consequens absque ulla voluntate explicita seu implicita satisfac- iendi meæ obligationi. Interim moraliter lo- quendo quilibet homo prudens in suis religio- sis & honestis actibus censetur habere implici- tam quamdam & consulam intentionem satis- faciendi obligationi, si quæ adsit, quæ non est aliud, quàm habitualis quedam voluntas, quæ vellet satisfacere, si sciret illam obligatio- nem.

139.
Esi habeat animum non satisfacit.

Sed numquid talis voluntas habitualis est necessaria? Negat secunda pars Conclusionis, quoniam talis voluntas impossibilis est cum expressa voluntate non adimplendi præ- ceptum cognitum, quam tamen asserit Con- clusio compossibilem cum adimplitione ejusdem præcepti: id est, tamen si quis habe- ret expressam voluntatem non implendi præ-

ceptum per hanc auditionem Missæ; sed proponeret alio actu postea implere, adhuc satisfaceret præcepto.

Ratio superius est assignata; quia ponit substantiam præcepti, neque in potestate ipsius est non adimplere præceptum, quando facit quod præceptum est; cum præceptum non sit in ejus potestate, ut possit materiam præcepti extendere ad alium actum, quem præceptum non requirit. Unde qui sic audivisset Sacrum, non teneretur postea aliud audire, nisi fortè ratione erroneæ conscientiæ, id est, quam- diu putat non satisfacisse se priori Missæ.

Si dixeris, impletio præcepti est actus obedientiæ; obedientia autem formaliter respicit præceptum. Respondeo, impletionem præcepti non necessariò esse actum obedientiæ; quia non necessariò respicit formale motivum obedientiæ, etiam tunc, quando quis implet præceptum, sciens, & volens implere tam- quam præceptum; quia potest sic implere ex timore servili, & non propter honestatem obedientiæ præcisè, quod tamen ad actum virtutis obedientiæ requiritur.

140.
Obiectio prima.
Responsio.

Igitur commune dictum: *Impletio præcepti est obedientia*, intelligendum venit de materiali obedientia, id est, de actu, qui versatur circa materiam virtutis obedientiæ.

Difficiliùs objicitur: cum aliquis ad aliquid faciendum tenetur ex voto, vel contractu, non satisfacit obligationi, si materialiter qui- dem faciat opus, intendens tamen non nunc, sed aliàs obligationi satisfacere. Ergo idem dicendum est de impletione præcepti.

141.
Obiectio secunda.

Antecedens patet; quia qui debet alicui 100. ex contractu, si ex voluntaria libera- litate det ei 100; tenetur postea dare alia 100. ratione contractus. Similiter qui debet alicui Missam ratione stipendii, si pro illo legat Missam ex liberalitate, manet obligatus ad aliam legendam. Denique qui vovit quotidie audire Missam, si audiat unam ex devotione voluntaria, manet obligatus ad secundam audiendam.

Respondeo Negando primam Consequen- tiam. Ratio discriminis est; quia quod alteri liberaliter donas, non est illud idem, quod ipsi debes ex voto, vel contractu; hoc enim non est amplius tuum, ut possis idem liberaliter dona- re; quare si quid donas, debet esse distinctum à priori, & ideo non solvitur per donationem, quod debetur ex voto, vel contractu. Sicuti qui debet centum ex uno contractu, & iterum centum ex alio contractu, jam debet 200. nec satisfaceret solvendo tantum 100.

142.
Responsio.

At verò quod ex lege debetur, non est aliud quàm quod facit, qui ponit substan- tiam actus; de intentione enim lex nihil di- cit. Et aliunde, etsi idem actus debeatur ex pluribus legibus, satisfieri potest unico actu, nisi obstat particularis intentio, ut com-

Differentia inter debi- tum ex voto & debitum ex lege.

PPP muniter

munitur docent Theologi in Tractatu de Legibus.

Quæris rationem disparitatis? Respondeo, tum quia contrahentes videntur plures solutiones sibi injunxisse, non sic Legislator subditis, saltem frequenter; tum quia iustitia commutativa respicit æqualitatem rei ad rem, quæ non servatur unicâ solutione in pluribus ac diversis debitis; in debitis autem legalibus attenditur mens Legislatoris: quæ ferri potest in unum idemque opus.

143.
Ad satisfaciendum voto, sufficit voluntas implicita.

Hic tamen adverte pro scrupulosis, cum dicimus ad implendum votum, vel contractum requiri, ut debitum solvatur intentione solvendi, hanc intentionem non debere necessariò explicitam esse; sed sufficere implicitam, quam censetur aliquis tunc habere, quando vult facere, quod sui est muneris, seu quod solet facere; nam consuetudo ex debiti explicita recognitione est orta, & illius recognitionem explicitè involvit.

144.
Alia differentia inter votum & legem.

Præterea alia differentia assignari potest inter votum & contractum ab una parte, & legem ab altera; quod obligatio voti, atque contractus pendeat à voluntate voventis, ac contrahentis, ideòque per illam possit prorogari sive extendi, sicut priùs liberè fuerat contracta; at verò obligatio legis pendet à sola voluntate Legislatoris, quam proinde subditus, sicuti primò non poterat sibi ipsi imponere, ita impositam non potest ad alium actum prorogare seu extendere, ut supra diximus, id est, eo ipso quòd semel posuit actum præceptum, non est in potestate ejus, ex tali lege amplius obligari.

145.
per quam satisficit cuiusdam objectioni.

Ex quo citius respondetur ad hanc objectionem: Actus non operantur ultra intentionem agentium argumento Leg. *Non omnis 19. ff. Si certum petatur, ibi: Non omnis numeratio eum, qui accepit obligat, sed quotiens id ipsum agitur, ut confessum obligaretur.*

Respondetur, inquam, Regulam istam veram esse, quando actus pendent ab intentione agentium, ut patet in lege adducta, in qua agitur de contractibus, qui accipiunt conditiones suas dependentes à voluntate contrahentium, & ideo in his conditionibus non operantur ultra eorum intentionem. At verò, ut dictum est, lex non pendet à voluntate subditi; adeòque nec impletio legis, quando voluntariè ponitur actus legis impletivus; id est, libera & humana executio operis externi.

146.
Secundum Sanchez eadem est ratio voti & legis.

Cæterum an hoc ipso, quòd aliquis per hanc v. g. auditionem Missæ non vult satisfacere voto, censetur tacitè obligationem voti sui prorogare, seu de novo promittere, aut certè commutare votum suum per novi operis promissionem; ita ut postmodum teneatur audire aliam, multi dubitant: immo Sanchez lib. 1. Summæ cap. 13. n. 18. existimat probabilius eandem esse rationem voti, & legis.

Vovens siquidem non promisit facere opus ex intentione satisfaciendi; sed simpliciter obligare se voluit ad substantiam actus ponendam liberè & humano modo. Et quamvis (inquit Sanchez) novo voto possit ille se ad id opus iterandum obligare; at verè non intendit novum votum emittere, sed tantum priori non satisfacere per illud opus. Sicut si implevisset votum illud vero implendi animo; quamvis eo impleto proponeret iterum implere, non teneretur; neque id propositum novum esse votum, ab aliquo judicaretur. Hæc ille.

Sed quid mirum, si merum propositum non judicatur votum? Neque hoc queritur, sed an propositum satisfaciendi voto, novo actu, non sit implicitum votum; hoc ipso enim videtur in se agnoscere obligationem voti, & per consequens novam imponere, si antea non erat.

Si dixeris; fundatur in errore, quò putatur satisfactio necdum præstita. Respondeo, vel error ille est practicus, vel tantum speculativus; si primum, id est, si ita habitualiter constitutus sum, ut si scirem me satisfacisse: non vellem de novo satisfacere, admitto tunc illud propositum non habere rationem novi voti; sin verò error tantum est speculativus, quoniam et si scirem sententiam illam esse probabilem, equidem contrariam vellem sequi, & nollem esse contentum priori opere, sed vellem novum ex obligatione facere, nescio quare tale propositum non sit verum votum; qui enim sciens se non obligatum, proponit aliquid facere ex obligatione, implicitè se ad illud obligat.

Deinde admissò quòd propositum illud non haberet rationem novi voti, nonne votum potius sequitur naturam contractus, quam legis? Imò verus contractus est, licet gratuitus, qui sive obliget ex iustitia, sive ex fidelitate tantum, reddendus est ad æqualitatem, uti contractus onerosus. Ergo quòd dixeris de contractu oneroso; idem dicendum erit de promissione. Adeòque si non satisfacis debito iustitiæ, orto v. g. ex venditione; solvendo pretium liberaliter, nisi fortè creditor donationem, illam acceptet tamquam debiti solutionem intendendo, ut debitor obligatione iustitiæ liberetur; consequenter neque satisfacies voto per opus liberaliter præstitum, nisi fortè Deus simili modo illud acceptet.

Si autem velis, Deum sic semper acceptare opus præstitum sine intentione satisfaciendi voto, per me licet. Saltem non videtur necessarium, ut quis reflexè cogitet de voto suo, quando facit opus promissum (etenim talem reflexionem non promissum modo saltem satisfaciendum ex voto debitam non excludat.

Alit numquid quæ contractus, & voti, eadem est ratio Penitentia sacramentalis? Minime (inquiunt aliqui) sed magis sequitur naturam & conditionem legis; nemo quippe sibi

ipfi imponit penitentiam sacramentalem; sed à Confessario accipit impositam per modum præcepti personalis. Quis autem Confessario unquam significavit suo penitenti, voluntatis suæ esse, ut penitentiam impleat cum animo expresso vel implicito implendi? Et quis penitenti dedit potestatem, opus, quod spontè assumit, potestatem, inquam, illud elevandi virtute clavium ad effectum ex opere operato? Hæc sententia probabilis est, sed contraria videtur etiam probabilis, de qua proprio loco, quia ab ea non dependet resolutio præsentis difficultatis.

Dico itaque, si Missæ interfuisti immemor legis Ecclesiasticæ, vel etiam animo non satisfaciendi illo actu, sed alio in futurum, muta propositum, neque sollicitus sis de alio actu præstando. Sin autem in priori voluntate perseveraveris, peccas, saltem affectu interno, contra idem præceptum, quod opere externo implevisti, nisi alium actum prætes.

Enimverò qui apprehendit, licet falsè, obligationem legis, & nihilominus renuit legem implere, convincitur reus peccati inobedientiæ, etiam ejusdem speciei, ac si verè præceptum existeret: quia est in tali casu nulla sit lex formalis, aut materialis audiendi v. g. Sacrum, & per consequens in eodem sensu nullum peccatum materiale, aut formale, quoniam ubi non est lex, nec prævaricatio legis; attamen quis non videat legem objectivam? Illa autem, secundum omnes Theologos, sufficit ad verum peccatum, voca, si placet, objectivum, interim materiale & formale in alio sensu, utpote affectus deliberatus & efficax quantum est ex se transgrediendi talem legem.

Requiritur ergo & sufficit ad evitandum omne peccatum, quòd scias te satisfecisse præcepto, & ideo jam recuses iteratum actum ponere. Alioquin, sicut dixi, peccabis saltem affectu interno contra idem præceptum, quod externo opere complevisti.

De cætero, si antè non impleveris præceptum, nec per mutationem solius voluntatis poteris adimplere; siquidem voluntas sequens nequit mutare naturam operis præcedentis, mutare, inquam, in se & realiter, secus objectivè; cum nunc possit esse objectum formalis obedientiæ, puta affectus efficax obedientiæ quantum est ex se, quod antè non erat: sed de hoc non queritur.

De quo ergo? An sola mutatio voluntatis possit facere, ut opus præteritum jam sit externa operis præcepti executio, quod antè non erat. Et hoc est quod negamus. Vel ergo à principio opus fuit impletivum legis, etiam factum cum animo non satisfaciendi, vel nunquam erit; adeoque impertinens est mutatio voluntatis.

Atque hæc sufficiant de obligatione audiendi Missam; reliquum erit proponere ac discu-

tere causas excusantes ab hac obligatione. Et enim cum hoc præceptum solum sit de jure positivo Ecclesiastico; & licet de re sancta & honesta, non tamen simpliciter ad salutem necessaria, haud dubium, quin interveniente rationabili causâ, possit etiam intervenire legitima excusatio ab ejus obligatione.

Porro omnes casus enumerare, in quibus potest homo legitime excusari, quis sufficiat, cum penitent ab infinitis quasi circumstantiis per accidens occurrentibus? Ideo prudentis iudicio necessariò sunt reliquendi, suppositis nonnullis generalibus principiis, quæ hic subijcio & explico. Primum sit impotentia spiritalis, de qua erit

Datur causa excusans ab obligatione audiendi Sacram.

CONCLUSIO IX.

Excommunicatus vel interdictus speciali aut generali interdicto, excusatur ab auditione Sacri, estò suâ culpâ talem censuram contraxerit, nec moralem diligentiam adhibuerit, ut absolutionem censuræ consequeretur.

Est communis, quando suâ culpâ talem censuram non contraxit, & adhibet moralem diligentiam, ut absolutionem obtineat. Ratio patet; quia ipsi specialiter ab Ecclesia prohibetur interesse divinis Officiis, etiam diebus Dominicis & Festivis, unde necesse est quòd alia obligatio cesset.

Similiter, estò suâ culpâ censuram contraxerit, & in eo peccaverit, fortè etiam contra hoc præceptum, de quo statim disputabimus; interim postquam jam est factus impotens, nequam videtur peccare novo peccato non audiendo Sacrum, si moralem diligentiam adhibuit, ut absolutionem consequeretur. In hoc omnes consentiunt; dissentiunt autem aliqui, & Conclusioni contradicunt in casu, quo suâ culpâ talem censuram contraxerit, nec moralem diligentiam adhibet, ut absolvatur, cum facile absolvi posset.

Itaque prima controversia est, an qui prævidet se fieri impotentem ad audiendum Sacrum incurrendo excommunicationem, peccet specialiter contra præceptum audiendi Sacrum, dando voluntariè causam excommunicationi, & idem est de illo, qui voluntariè permanet in excommunicatione, cum facillimè posset consequi absolutionem.

Pro parte affirmativa facit, quòd tunc videatur per ipsum stare, quò minus possit audire Missam & implere præceptum: ergo illi imputandum est, si non audit. Quemadmodum illi, qui proscit Breviarium suum in mare, vel

153. Prima est censura sine culpa contraxita.

154. Quid si illa diligentia negligatur?

155. Probatur manere obligatio.

156. Probatur manere obligatio.

150. Lex objectiva sufficit ad peccandum.

151. Qui ante non implevit præceptum, per solius voluntatis mutationem illud non adimplebit.

152.